

فصلنامه دانش انتظامی سمنان ، دوره یازدهم ، شماره سی و نهم ، بهار ۱۴۰۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۱۹

صفحات: ۷۵ - ۹۵

مطالعه تطبیقی سرقت در فضای مجازی و سنتی

حسین جیبا^۱، محمد روحانی مقدم^۲، مریم آقایی بجستانی^{۳*}

چکیده

سرقت یکی از جرایم فطری است و به دو دسته سرقت حدی و سرقت تعزیری تقسیم می‌شود. نوآوری که در این تحقیق انجام شده است بررسی هتک حرز در سرقت سنتی و سرقت اینترنتی می‌باشد که در تحقیقات دیگر به هیچ عنوان بررسی نشده است. مشکلات و ابهامات اساسی در سرقت سنتی و سرقت اینترنتی را بررسی می‌کنیم. عنصر معنوی یا روانی جرم سرقت اینترنتی نیز همانند سرقت سنتی، قصد سارق در ربودن مال دیگری است که شامل دو بخش سوءنیت عام و سوءنیت خاص می‌شود. درباره‌ی عنصر قانونی این جرم، اگرچه در قوانین فعلی ایران سرفصل جداگانه‌ای با عنوان «سرقت اینترنتی» مطرح نشده است، ولی با کمی تأمل مصادیق آن را با «قانون جرایم رایانه‌ای» و همچنین قوانین مربوط به سرقت‌های فیزیکی می‌توان تطبیق داد. مهم‌ترین صراحت قانونی در این باره، ماده‌ی ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای است که از راه آن می‌توان به جرم انگاری سرقت‌های اینترنتی پرداخت.

کلیدواژه‌ها: سرقت سنتی، سرقت اینترنتی، هتک حرز، عنصر قانونی، عنصر معنوی.

۱ - دکتری گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران - hjiba48@yahoo.com
۲ - استاد یار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران - mmoghadam@chmail.ir
۳ - دانشیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران - Maqaib@gmail.com

مقدمه:

سرقت از جمله جرایمی است که سابقه دیرینه در زندگی انسان دارد و می توان گفت پیشینه آن از هنگام شروع زندگی جمعی و تحقق مفهوم مالکیت بوده و همواره مورد تقبیح و مجازات بوده است از دیر باز که کاروان زندگی بشر در مسیر نظم و قانون قرار گرفته، سرقت در زمره ناپسند و ممنوع قرار داشته است. به دلیل سهولت نسبی ارتکاب سرقت در مقایسه با جرایمی چون کلاهبرداری و محسوس بودن سود به دست آمده از آن، بخش فراوانی از جرایم ارتكابی در کشورهای مختلف به آن اختصاص دارد. امروزه در بیشتر کشورهای جهان به دلیل تنوع و گستردگی سرقت، مجازات های متفاوتی نیز برای هر یک در نظر گرفته شده است. مانند: سرقت ساده، سرقت توأم با آزار، سرقت از منازل مسکونی، سرقت درشب، سرقت از بانکها و صرافیها و سرقت از مغازهها، در قوانین کیفری ایران، از هنگام تصویب قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۵۲ تا زمان تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، جرایم اینترنتی، مقررات مربوط به سرقت، دچار دگرگونی های فراوانی شده است و به دنبال تغییرات پدید آمده، پرسشها و ابهاماتی درباره تعریف سرقت و مقررات آن و ربودن مال غیر و تفاوت آن با سرقت اینترنتی به وجود آمده است .

بیان مسئله

سرقت ، شاید یکی از قدیمی ترین جرایمی است که بشر همواره با آن دست به گریبان بوده است، در حقیقت می توان ادعا کرد که این بزه عمری به درازای عمر بشر دارد. جرایم اینترنتی از جمله جرایم نوینی هستند که از دهه هشتاد شمسی، بحث قانون گذاری و مقابله با این جرایم با تصویب دو قانون تجارت الکترونیکی و قانون جرایم رایانه ای جنبه عملی به خود گرفت. بعضی از جرایم همچون سرقت، کلاهبرداری ، جعل و غیره به دو حالت سنتی و اینترنتی (نوین) و بعضی نیز مثل هک کردن یا دسترسی غیر مجاز فقط به شکل اینترنتی ارتکاب پیدا می کنند. از جمله مهمترین جرایمی که به شکل سنتی و اینترنتی قابلیت ارتکاب را دارند می توان به کلاهبرداری و سرقت اشاره کرد. قانونگذار در مواد (۲۶۷) تا (۲۷۸) قانون مجازات اسلامی به جرم انگاری سرقت حدی ، در مواد (۶۵۱) تا (۶۶۷) به مجازات سرقت تعزیری و مصادیق آن و در مواد(۱۲)و(۱۳)قانون جرایم رایانه ای به جرم انگاری سرقت و

کلاهبرداری اینترنتی اقدام کرده است. تخصیص مواد متعدد به جرم انگاری و مجازات شکل سنتی این جرایم نشان دهنده توجه ویژه به مبارزه با این جرایم می باشد، اما در مقابل، اختصاص یک ماده به شکل اینترنتی این جرایم و مجازات سبک برای آن ها محل تامل است و با گذر زمان مشخص شده که هم نحوه تعریف و جرم انگاری و هم عدم تفکیک مصادیق این جرایم و اختصاص مجازات متناسب، همگی از مشکلات و ابهامات اساسی این قانون می باشند که ما در این تحقیق به این موضوعات می پردازیم.

سوالات تحقیق

۱- عناصر تشکیل دهنده جرم سرقت چیست ؟

فرضیات تحقیق

۱- تحقق جرم سرقت مستلزم انجام فعلی از قبیل ربودن یا ربایش، کش رفتن، برداشتن، بلند کردن، گرفتن و قاپیدن مال دیگری بدون رضایت و اطلاع مالک با تصرف آن مال است. در سرقت های مستلزم تعزیر ظاهراً به نظر می رسد دادگاه ها عدم رضایت و عدم اطلاع مالک یا دارنده مال را از لوازم عمل مخفیانه در سرقت تلقی و برای تحقق مفهوم ربودن کافی می دانند.

اهمیت و ضرورت تحقیق

در خصوص این موضوع، به ویژه به طور تطبیقی، تحقیقی جامع صورت نگرفته است، و به لحاظ این که در بردارنده احکام و مقررات این موضوع به صورت کامل، به ویژه با **تطبیق**

روش تحقیق

در این تحقیق از روش تطبیقی و بررسی کتابخانه ای میدانی استفاده شده است و به این ترتیب که پس از طرح سوالات تحقیق با مراجعه به منابع حقوقی داخلی و خارجی و بررسی دیدگاه های حقوق دانان و فقها در منابع حقوقی و فقهی، با تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده و سازمان دهی آنها به بررسی موضوع و اثبات فرضیات پرداخته ایم. لذا روش

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق ، استدلالی - استنباطی خواهد بود که پس از فیش برداری از مطالب مورد استفاده، به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته و پس از جرح و تعدیل در آنها به تدوین مقاله حاضر تلاش کردیم.

پیشینه تحقیق

با توجه به اینکه در این خصوص تحقیق جامع و وافی انجام نگرفته و از طرفی با توجه به این که جلوگیری از دست اندازی به اموال و اسرار مردم از اهداف مقنن می باشد تحقیق در خصوص سرقت سنتی و اینترنتی نقش بسیار موثری در پیشگیری از این جرم خواهد داشت مضافا اینکه هدف مقنن تعیین مجازات می باشد و فهم نظر در این مصادیق از این حیث مهم و بسیار کاربردی می‌باشد.

ساختار مقاله

این مقاله حاوی مقدمه (بیان مسئله، سوال تحقیق ، فرضیه تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، روش تحقیق، پیشینه تحقیق، ادبیات پژوهش) و متن اصلی و نتیجه گیری می‌باشد. در این مقاله، به ترتیب در مبحث اول: سرقت سنتی و عناصر آن مبحث دوم: سرقت اینترنتی و عناصر آن و تطبیق این دو موضوع باهم به ترتیب ذیل، بحث و بررسی می‌شود.

ادبیات پژوهشی

تعریف سرقت در حقوق موضوعه

برخلاف کلاهبرداری و خیانت در امانت، قانونگذار جرم سرقت را صراحتا تعریف کرده است. ماده ۲۶۷ «قانون مجازات اسلامی» مصوب سال ۱۳۹۲ ، در تعریف جرم سرقت آورده است: «سرقت عبارت است ربودن مال متعلق به غیر است»^۱ در این تعریف سه عنصر «ربودن»، «مال» و «تعلق به غیر» مشاهده می‌شوند.

۱- ماده ۱۹۷ قانون مجازات اسلامی سابق، مصوب ۱۳۷۰، سرقت را «ربودن مال دیگری بطور پنهانی» تعریف کرده است، که از این جهت که پنهانی بودن را (که از شرایط حدی شدن سرقت است) در تعریف سرقت به طور کلی آورده بود، قابل انتقاد بود، این اشکال در قانون مجازات اسلامی، مصوب سال ۱۳۹۲، مرتفع شده است.

تعریف لغوی سرقت

سرقت در لغت به معنای بردن مال دیگری و ربودن آن است و معنای حقوقی آن نیز نزدیک به همین معناست.

لفظ سرقت از ماده سرق، به معنای گرفتن شیء و بردن آن به صورت پنهانی است. این کلمه اصطلاح خاص شرعی یا متشرعه نیست، بلکه در همان معنای لغوی و عرفی استعمال شده است و احکام شرعی از حرمت و ضمان مترتب بر آن شده است (مشکینی، ۳۰۴: ۱۴۲۸) پس سارق به کسی گفته می‌شود که مالی را مخفیانه می‌گیرد به طوری که صاحب مال نمی‌داند چون اگر اخذ مال پنهانی نباشد، به آن شخص مختلس، مستلب و منتهب می‌گویند (همان: ۳۰۴؛ عبدالرحمان، بی‌تا، ۲۳۰).

عناصر جرم سرقت سنتی

بند اول: عنصر قانونی جرم

عنصر قانونی سرقت بر اساس ماهیت اقسام سرقت و نوع مجازات

بند دوم: عنصر مادی جرم

عنصر مادی جرم سرقت از چند جزء تشکیل شده است:

اول: فعل مرتکب که عبارت است از ربودن ترکیبی وضع ید بر مال دیگری (شیء دیگری) و خارج ساختن مال از تصرف او.

دوم: موضوع جرم سرقت است که در اصل مال است و مالیت مورد اهمیت است بخصوص در سرقت های حدی. ولی در سرقت های غیر حدی یعنی سرقت تعزیری میتواند شیء باشد که این مال یا شیء باید چند وجه داشته باشد که اولاً قابل تملک باشد و دوماً قابل انتقال باشد.

قابل تملک اعم از اینکه برای خود فرد ارزش داشته باشد یا خیر و قابل انتقال باشد یعنی بشود آن را جابه جا کرد پس نتیجه میگیریم که سرقت در مال غیر منقول وجود ندارد.

این مال مورد سرقت که باید قابل تملک باشد یک ویژگی دیگری هم دارد که باید متعلق به دیگری باشد نه متعلق به سارق.

سوم: تحقق مجرمانه فعل سرقت در خارج. یعنی عنصر مادی جرم سرقت - که عبارت است از خارج ساختن مال غیر، بصورت غیر قانونی از تصرف متصرف - باید به نوعی در خارج محقق شود. مثلاً بردن مال غیر نتیجه مجرمانه سرقت است.

بند سوم: رفتار مادی

تحقق جرم سرقت مستلزم انجام فعلی از قبیل ربودن یا ربایش، کش رفتن، برداشتن، بلند کردن، گرفتن و قاپیدن مال دیگری بدون رضایت و اطلاع مالک با تصرف آن مال است. در سرقت‌های مستلزم ظاهراً به نظر می‌رسد دادگاه‌ها عدم رضایت و عدم اطلاع مالک یا دارنده، مال را از لوازم عمل مخفیانه در سرقت تلقی و برای تحقق مفهوم ربودن کافی می‌دانند.^۱

بنابراین ربودن که رکن اصلی سرقت است عبارت است از تصرف و اثبات وضعیت بر مالی بدون اطلاع و رضایت مالک یا دارنده آن، بدین ترتیب لازمه ربودن این است که شخص سارق مخفیانه و یا علناً ولی با غافلگیر ساختن صاحب مال، بدون جلب توجه و برخلاف رضایت و میل او مبادرت به تصرف مال دیگری نماید. که شهید ثانی در مسالک الافهام در این مورد می‌فرماید: و ان یاخذه سرا فلو هتك قهراً ظاهراً و اخذ لم یقطع و کذا المستأمن لو خان.

لان لاول سارقاً بل غاصباً، که سرقت ربودن مال دیگری به طور مخفیانه می‌باشد و اگر آشکارا کسی مال دیگری را به طور قهری و اجبار ببرد به این سرقت نمی‌گویند بلکه این فعل غصب مال غیر است.

همچنین این اگر مال را برگرداند و سپرد به آن نمی‌گویند سرقت نموده است چون ربودنی در کار نبوده است لذا به آن خیانت در امانت می‌گویند: شیخ در نهاییه در موردی که اجیر مالی را بر باید می‌نویسد: لا قطع علیه استناد الی روایه سلیمان قال سالت ابا عبدالله علیه السلام عن الرجل استاجراً جیراً فسرق من بیته، هل یقطع یده؟ قال: هذا موتمن لیس

^۱ - محشای قانون مجازات اسلامی، نوشته دکترای ایرج گلدوزیان، ذیل ماده ۲۶۷.

^۲ - حقوق جزای اختصاصی نوشته دکتر ایرج گلدوزیان، ص ۳۴۵

سارق و هذا خائن که این بحث اگرچه در مورد سرقت حدی است ولی مؤید ماست که اگر ربودن به طور مخفیانه نباشد به آن سرقت نمی گویند بلکه مانند این مورد که اجیر از مال مستأجر خود مالی را می ببرد امام می فرماید این شخص امین است که خیانت نموده است نه سارق. و همچنین بقیه فقها در کتاب خود که مستفاد از روایات است این شرط را لازم دانسته اند که این شرط مشترک بین سرقت‌های تعزیری و حدی^۲.

شرایط و اوضاع و احوال

بند اول: مال بودن موضوع سرقت

موضوع سرقت باید مال باشد بنابراین اگر چیزی از نظر عرف مال محسوب نگردد و یا قانوناً قابل تملک نباشد نمی تواند موضوع جرم سرقت قرار گیرد. این نیز آن چه مسلم است مال باید منقول باشد تا قابل سرقت باشد. این که از نظر حقوق جزا مال چه مفهومی می تواند داشته باشد آقای دکتر آزمایش معتقدند که: اگر هدف مقنن از جرم دانستن از سرقت، حمایت از نظم عمومی از جلوگیری از تجاوز به حریم مالکیت باشد شیء موضوع سرقت است ولی غرض مقنن حمایت و حفظ سرمایه های ملی باشد که متشکل از مجموع سرمایه های افراد است در این صورت مال موضوع جرم است و معتقدند که در یک جامعه منظم باید شیء مورد حمایت قانونگذار باشد تا حریم مالکیت افراد از تعرض مصون بوده و نظم عمومی نیز حفظ شود.

آنچه که در تعریف سرقت آمده است مال است بنابراین شیء که مال محسوب نگردد را نمی توان قابل سرقت دانست البته در سرقت حدی همان طور که مورد بحث قرار گرفته است مالیت داشتن نیز شرط و اساساً باید به نصاب مالی نیز برسد.

نیز قابل ذکر است که قانونگذار در ماده ۱۱۰ قانون تعزیرات کلمه شیء را ذکر کرده بود که در ماده ۶۶۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ شیء را به مال تبدیل نموده است و این شائبه وجود ندارد که موضوع سرقت نیز باید مال بوده و مالیت داشته باشد.

بند دوم: تعلق مال به دیگری (مال موقوفه، اموال عمومی و دولتی)

برای تحقق سرقت بایستی مال موضوع سرقت در زمان ارتکاب سرقت متعلق به سارق نبوده بلکه متعلق به دیگری اعم از شخص حقیقی و یا حقوقی باشد.^۳ لذا در بحث موضوع

مهم است که تشخیص بدهیم که مال مسروقه در حین سرقت متعلق به چه کسی بوده است؟ متعلق غیر بوده یا خیر؟^۴

چه بسا مال مسروقه قبل از سرقت به خود سارق تعلق داشته ولی در حال سرقت مال او نبوده است و یا وضع مال مسروقه به نحوی باشد که بعد از ارتکاب سرقت، تحت شرایطی آن را قانوناً مالک شود.

مال مسروقه بایستی متعلق به شخص بوده و بلا صاحب نباشد ولی شناسایی مالک و تعیین آن همیشه لازم نیست. بنابراین شخصی که مبادرت به ربودن مالی نماید که متعلق به خود اوست ولی در اختیار و تصرف دیگری است سارق تلقی نمی شود. رسیدگی به دعوای مالک مال ربوده شده که مورد ادعای متهم برای نفی جرم سرقت است در صلاحیت همان دادگاه کیفری است. لذا به موجب ۲۶۸ق.م.آ، عمل رباینده در صورتی عنوان سرقت خواهد داشت که تعلق به دیگران داشته باشد، براین اساس، تصرف شخص در مال توقیف شده اش و یا اموالی که در رهن یا اجاره قرار دارند هر چند که ممکن است غیر قانونی و جرم باشد موضوعاً سرقت نخواهد بود.^۱

عنصر معنوی جرم

برای تحقق هر جرمی علاوه بر عنصر قانونی و عنصر مادی، عنصر روانی یا معنوی نیز باید وجود داشته باشد. زیرا از نظر حقوق کیفری ارتکاب جرم یا هر نوع تخطی از قوانین و مقررات جزایی تنها به خودی خود دلیل وجود عنصر روانی نیست و موجب مسئولیت کیفری نخواهد شد بلکه برای اینکه مرتکب جرم را از نظر اخلاقو اجتماعی قابل سرزنش و مجازات بدانیم لازم است که:

اولاً : وقوع رفتار مجرمانه یا عمل سرقت از میل و اراده آگاهانه مرتکب نشات گرفته باشد.

ثانیاً: عمل مجرمانه یا سرقتی که واقع شده محصول اندیشه و خواست مرتکب و توأم با سوء نیت او باشد.

^۱- نظریه ۲۴۳۰/۷-۳۰/۳/۱۳۷۷-ح.ق: چنان چه شخصی صندوق صدقات را که در شارع عام نصب شده پنهانی باز و به محتوای آن دستبرد بزند موضوع از مصادیق سرقت است .

اجتماع این دو شرط را در لسان حقوقی (عنصر روانی یا معنوی) جرم می نامند.

از نظر علمی در بحث راجع سخن از هم بستگی میان شخصیت اخلاقی مرتکب جرم و وضعیت مجرمانه ای که در خارج واقع شده است به میان خواهد آمد به عبارت دیگر، از طریق عنصر روانی جرم، رابطه مرتکب با اعمال انجام یافته، او پیوند داده می شود. در این راه هرگاه بر مقامات قضایی همبستگی فوق احراز و اثبات نشود مرتکب از نظر کیفری مسئول نخواهد بود و قانون چنین مرتکبی را بخاطر فقدان عنصر روانی جرم قابل تعقیب و مجازات نمی شناسد. به همین مناسبت قضات و دادرسان کیفری دادگاهها مکلفند به هنگام رسیدگی و صدور حکم درباره متهم، در رای صادره صراحتاً اعلام کنند که متهم با علم و آگاهی از اینکه عمل مجرمانه اش را با میل و خواست و اراده خود و به منظور حصول نتیجه سویی که عادتاً از آن عمل مجرمانه عاید می شود، به انجام رسانده است. و نیز هنگامی که درباره متهم به ارتکاب جرم غیر عمدی مبادرت به صدور حکم می کنند باید به روشنی قید کند که ارتکاب جرم از ناحیه متهم به علت خطا یا تقصیر جزایی تحقق یافته است. در نتیجه از نظر حقوق کیفری زمانی که شخصی آگاهانه و به میل خود و از نظر سوء نیت برای حصول نتیجه مجرمانه ای اقدام می کند از نظر جزایی جرم ارتكابی او (جرم عمدی) است، اما اگر شخصی عملی را با میل و اراده خود انجام دهد و یا انجام وظیفه ای را با میل خود ترک کند لیکن در این جریان به هیچ وجه خواهان حصول نتیجه سویی نباشد و یا حتی قادر به پیش بینی آن نتیجه شوم نباشد در این صورت قانون وقتی او را مسئول می شناسد که جرم واقع شده ناشی از خطا یا تقصیر جزایی تحقق یافته در نتیجه از نظر حقوق کیفری زمانی که شخصی آگاهانه و به میل خود و از روی سوء نیت برای حصول نتیجه ای اقدام می کند از نظر قضایی جرم ارتكابی او (جرم عمدی) است، اما هر گاه شخصی عملی را با میل خود انجام دهد و یا انجام وظیفه ای را با میل خود ترک کند لیکن در این جریان به هیچ وجه خواهان نتیجه سویی نباشد و حتی قادر به آن نتیجه شوم نباشد در این صورت قانون وقتی او را مسئول می شناسد که جرم واقع نشده ناشی از خطا و تقصیر او و چنین عملی را از نظر قانون (جرم غیر عمدی) می نامند.^۱ بنابراین اثبات مسئولیت کیفری و اجرای مجازات، درباره مرتکبان جرم موکول به احراز و اثبات عنصر روانی یا معنوی جرم است و در جرایم عمدی مانند سرقت که سارق مال

۱- موقعیت خطای جزایی در اثبات مسئولیت کیفری، ۱۳۶۴، فصلنامه حق، ص ۵۰.

منقول متعلق به دیگری را به قصد تصرف و از سوء نیت ربوده باشد. از طرف دیگر تحقق سوء نیت نیز منوط به آن است که آگاهانه مال دیگری را تصرف کند. به عبارت دیگر، ارتکاب سرقت از ناحیه سارق باید با علم و اطلاع او از اینکه نسبت مالی که تعلق به او ندارد به طور متقلبانه تصرف می کند و آن را می رباید. پس مقصود از سوء نیت سارق آن است که مال متعلق به دیگری را بر خلاف میل و رضایت مالک و یا در غیاب او تصرف کرده و بریاید.

بنابراین اگر کسی به تصرف اینکه مالی متعلق به خود اوست و یا در مال مشترک به تصور آنکه به اندازه سهمی که در آن مال دارد تصاحب کند اقدام به علت فقدان سوء نیت و عنصر روانی، سرقت تلقی نخواهد شد. تاثیر سوء نیت در تحقق سرقت نباید با انگیزه یا داعی ارتکاب سرقت اشتباه شود زیرا سوء نیت همان گونه که اشاره شد عبارت است از اراده و میل مرتکب جرم به انجام فعل مجرمانه به منظور تحقق ربودن مال دیگری، ولی انگیزه جرم جرم عبارت از تصور منفعت یا احساس خاصی است که مرتکب را به اتخاذ تصمیم مجرمانه سوق می دهد. انگیزه ارتکاب جرم بر حسب نوع جرم و شخصیت مجرم و شرایط ارتکاب آن گوناگون و متفاوت است. مثلا ممکن است انگیزع سرقت ، برای دستگیری از مستمندان و یا کینه توزی و دشمنی و نفرت به صاحب مال باشد، از نظر حقوق کیفری اصولا انگیزه، تاثیری در ماهیت قضایی فعل مجرمانه ندارد مع الوصف در نظامهای کیفری غیر اسلامی (لاتیک) به قاضی حق داده می شود که در جریان رسیدگی به جرم به انگیزه جرم نیز توجه کند و اگر آن را شرافتمندانه یافت آن را از جهات تخفیف مجازات بداند و در صورتی که انگیزه رذیلانه و ضد اخلاق باشد آن را از جهات مشدده مجازات به حساب آورد.^۱ گروهی از صاحب نظران اسلامی برای انگیزه ارزش و اعتباری قائل نیستند^۲ و برخی هم در آثار خود انگیزه را در تشدید یا تخفیف یا عفو مرتکب جرم موثر می دانند^۳ استفاد از نظریات مشاهیر فقهای اسلامی در این باره و با توجه به حقیقت شرعی نصوص قانونی مربوط به دفاع مشروع و سایر احکام کیفری اسلام می توان در مواردی برای انگیزه قایل به تاثیر شد و این امر استثنایی، در مواردی است که قانون گذار اسلامی وجود انگیزه شرافتمندانه دفاع از جان یا ناموس خود را از علل توجیه کننده جرم شناخته است و در سایر موارد بویژه در جرایمی که مجازات حد دارند و یا اینکه از طرف قانونگذار حکمی نسبت به اعتبار انگیزه در دست نیست انگیزه تاثیری

۱- ولیدی، حقوق جزای عمومی ۲، دانشکده حقوق شهید بهشتی، ص ۶۱.

۲- عبدالقادر عوده، التشریح الجنائی الاسلامی، ص ۴۱۱ و ۴۱۲

۳- معروف الحسنی، هاشم، کتاب المسئولیت الجزائیه فی الفقه الجعفری، ص ۲۴۱.

در میزان مجازات ندارد، به عبارت دیگر انگیزه تنها در جرایم قابل تعزیر ممکن است موجب تخفیف یا تشدید مجازات شود ولی در مساله سرقت آن دسته از سرقت‌هایی که مطابق قانون حدود و قصاص موجب مجازات حد قطع هستند انگیزه موثر در مقام نیست زیرا دادگاه حق کم یا زیاد کردن مجازات حد را ندارد ولی در سرقت‌های تعزیری حاکم می‌تواند به انگیزه شرافتمندانه سارق ارزش قائل شود.

از طرف دیگر وجود اضطرار و ناچاری سارق در صورتی که بر دادگاه اثبات شود از نظر حقوق کیفری اسلام و بنابر حدیث رفع^۱ و نص قرآنی این مسدله موجب معافیت مرتکب از مجازات خواهد شد، حتی در سرقت‌هایی که موجب جاری شدن حد هستند اگر اضطرار سارق بر دادگاه ثابت شود اجرای کیفری حد درباره سارق به تعزیر تبدیل خواهد شد. بنابراین اگر سارق اثبات کند که شیء یا مال متعلق به دیگری را از روی اضرار و ناچاری ربوده است. مثلا برای نجات خود یا فرزندش وادار به سرقت موادغذایی شده باشد شرایطی اضطرار او را می‌پذیرد.

موضوع سرقت اینترنتی

موضوع بزه سرقت اینترنتی، «داده و اطلاعات» است که به تعبیر ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه ای، باید متعلق به دیگری باشد؛ خواه این داد هها، دارای ارزش مالی باشند: مانند یک فرمول، و خواه دارای ارزش مالی نباشند: مانند مقال های پذیرفته شده برای چاپ در مجله، و خواه دارنده داده، خودش آنها را پدید آورده باشد: مانند متن کتاب، یا اینکه آن داده را از دیگری خریداری نموده یا از دیگر را ههای قانونی به دست آورده باشد: مانند خرید امتیاز نشر یک کتاب توسط ناشر از نویسنده آن. بنابراین، چنانچه داده ها قبل از سرقت، به هر نحو ممکن، به مالکیت کسی درآمده باشند که به نسخ هبرداری یا انتقال آنها اقدام نموده است، عنوان سرقت اینترنتی مشمول چنین شخصی نشده و جرم سرقت منتفی است؛ هرچند قانونگذار در قانون جرایم رایان های در چنین مواردی، مانند زمان ی که داد ههای مشترکی را یکی از شرکا سرقت کرده باشد، حکمی را بیان

۱-رفع عن امتی تسعه اشیاء: الخطاء و النسیان و ما استکر هوا علیه و ما لا یعلمون و مالا یطیقون و ما اضطرروا الیه و الطیره والحد و التفکر فی الخلق مالم ینطق الانسان بشفیته وسایل الشیعه، اصول عملیه، تهران، ص ۱۰

نموده است (همان)؛ اما سؤالی که مطرح میشود این است که آیا دادها و اطلاعات موجود در فضای مجازی را میتوان مال به شمار آورد؟ ب‌هعبارتدیگر، آیا دادها و اطلاعات مالیت دارند؟

در پاسخ به این سؤال باید در نظر داشت که از نگاه فقه شیعه، آنچه به نظر عرف، قابل دادوستد باشد، مال شمرده می‌شود (شیخ طوسی، ۱۳۸۴ق: ج ۳، ص ۹۵). به دیگر سخن، به نظر بیشتر فقیهان: «المُرادُ مِنَ المَالِ فالظاهر هو إن كلَّ شيءٍ يكونُ مطلوباً و مرغوباً عند الناس: مال هر چیزی است که مورد رغبت و میل مردم باشد». پس هر چیزی که نزد مردم، مطلوب و مرغوب بوده و برطرف کننده نیازهایشان باشد، مال به شمار می‌آید (بجنوردی، ۱۳۸۹ق: ج ۲، ص ۲۹). برخی دیگر از فقیهان نیز عقیده دارند: «المالُ ما يبذلُ بإِزائه المَال؛ مال هر چیزی است که در برابر آن مالی پرداخت می‌شود» (انصاری، ۱۴۱۵ق: ج ۱، ص ۲۹). در عرف جامعهٔ امروزی، بیشتر داده‌ها و اطلاعات موجود در فضای مجازی، ارزش مالی و مبادلاتی داشته و خرید و فروش میشوند و بسی‌اری از نیازهای اساسی بشر هزارهٔ سوم از طریق دادوستد داده‌ها و اطلاعات تأمین می‌گردند. از این رو، باتوجه به تعریف سرقت در قانون مجازات اسلامی به «ربودن مال متعلق به غیر»، و همچنین بررسی شرایط و امکانات موجود در فضای مجازی میتوان گفت که تعریف «مال» شامل داده‌ها و اطلاعات موجود بر روی دستگاه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای نیز می‌شود؛ ولی این بدان معنی نیست که هر گونه اطلاعاتی که در سایت‌ها و دستگاه‌های رایانه‌ای ذخیره می‌شوند، دارای ارزش مالی هستند: آن داده‌هایی نیز که جنبهٔ مالی دارند، می‌توانند یا همچون عین مال بوده و ذاتاً مالیت داشته باشند و یا اگر داده‌ها عین مال نیستند، دارای اعتبار مالی بوده و جامعه یا حکومت به آنها اعتبار مالی بخشیده باشند. نمونهٔ این موضوع، اسناد الکترونیکی بانکی هستند که اگرچه فی‌نفسه مالیت ندارند ولی قوانین و مقررات موجود به آنها ارزش مالی و مبادلاتی داده‌اند (موسوی و قربانی، ۱۳۸۹: ص ۷۱۳). کمیسیون قوهٔ قضائیه در این مسئله چنین اظهار نظر کرده است: «اطلاعات و برنامه‌هایی که به حافظهٔ رایانه سپرده یا روی دیسکت ضبط گردیده یا خریداری میشوند یا برای تولید آنها مبالغی هزینه می‌گردد، بنا به مراتب، این اطلاعات در حکم اموال منقول و جزء دارایی شخص بوده و با واسطه، قابلیت مبادله و قبض و اقباض را دارند و در بازار آزاد نیز در معرض خرید و فروش قرار می‌گیرند. لذا سرقت اطلاعات در صورتی که متعلق به دیگری بوده و اختصاصاً مال او به شمار آید، درخور مجازات است» (سالاری،

۱۳۸۹: ص ۸۴۳). البته، برای حمایت قانون از داده‌هایی که متعلق به دیگری است، باید آن داده‌ها در رایانه او یا جایی باشد که به طور قانونی، مکان قرار گرفتن داده‌های آن فرد است.

همچنین در ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای، قید «غیرمجاز» ذکر شده است که نشان می‌دهد باید موضوع سرقت، به صورت غیرمجاز نسخه برداری شده یا انتقال داده شود؛ بنابراین، اگر شخصی دسترسی به داده‌های خود را برای اشخاص معینی مجاز بداند، یا منوط به داشتن شرایطی مانند دارا بودن کد اشتراک یا دانشجو بودن نماید، و شخصی که جزء اشخاص مجاز نبوده و یا شرایط موردنظر را ندارد، به داده‌ها دسترسی یافته و به نسخه برداری یا انتقال آنها اقدام نماید، عمل وی مشمول عنوان سرقت رایانه‌ای و اینترنتی، و سزاوار مجازات‌های مشخص شده در ماده ۱۲ مذکور است. همچنین در حالتی که نفوذ و برداشتن داده‌ها از یک دستگاه یا شبکه رایانه‌ای براساس مجوزهای قانونی و قضایی صورت گرفته باشد، این عمل، هرچند با رضایت مالک دستگاه یا شبکه رایانه‌ای نباشد، مشمول عنوان سرقت اینترنتی نمی‌شود (محمدنسل، ۱۳۹۲: ص ۱۰۲).

البته باید توجه داشت قید «غیرمجاز» شامل حالتی نیز می‌شود که مالک اصلی از نسخه برداری یا انتقال بخشی از داده‌ها رضایت دارد، ولی شخص استفاد‌ه‌کننده از بخش‌های دیگری از داده‌ها، که برداشت آنها با رضایت مالک اصلی همراه نیست، نسخه برداری کرده یا آن داده‌ها را به دستگاه خود انتقال دهد؛ در این صورت، عمل وی مشمول عنوان سرقت اینترنتی است و قید «غیرمجاز» درباره عمل وی صدق می‌کند. در نتیجه، در تعیین و تحقق موضوع سرقت اینترنتی، توجه به مسئله رضایت یا نارضایتی مالک و حالت‌های مختلفی که برای آن می‌توان درنظر گرفت، اهمیت فراوانی دارد.

تطبیق سرقت مجازی با شرایط مستوجب حد

صرف تحقق سرقت نمی‌تواند حدی را در پی داشته باشد بلکه تنها در صورتی می‌تواند مستوجب حد باشد، که دارای یک دسته از شرایط باشد. در حال حاضر، قانونگذار ضمن ماده ۶۰۰ قانون مجازات اسلامی، ۳۵ شرط را برای سرقت حدی بیان نموده است. مبانی فقهی و

مباحث حقوقی این شرائط به صورت مفصل در جای خود ذکر شده و نیازی به تحلیل و بررسی مجدد آن نیست و در مجموع باید گفت: اعتبار این شرائط در سرقت مستوجب حدّ، اجماعی است (محقق اردبیلی، بی تا: ۵۰) و در تطبیق این شرائط در سرقت های مجازی، شکّ و شبهه ای نیست، البته ممکن است در تطبیق قیودی چون مالیت داشتن مسروق، پنهانی صورت گرفتن عمل سرقت، حرزیت اموال، هتک حرز و اخراج متاع از حرز، سؤالاتی مطرح شود که اینک به صورت خلاصه به تبیین هر یک از آنها می پردازیم:

مالیت داشتن

اگرچه در قدیم، تمامی اموال و دارایی هایی که دارای ارزش اقتصادی بودند، به صورت مادی و قابل رؤیت و ملموس بودند اما با پیدایش تکنولوژی کامپیوتری این واقعیت که داده های عینی غیر ملموس نیز می تواند دارای ارزش اقتصادی باشند و به تبع آن اطلاعات موجود در رایانه نیز می تواند موضوع ارتکاب جرم قرار گیرند، امری انکار ناپذیر است. بر این اساس، موضوع در سرقت رایانه ای داده هاست که به عنوان نماینده اموال مادی در سیستم های پردازش داده هاست؛ زیرا در اصطلاح فقها هر چیزی که دارای منفعت حلال و مورد رغبت عقلا باشد و شارع آثار مالیّات را بر آن مترتب کند و طبعاً بیع، صلح و دیگر تصرفات در آن را اجازه دهد و اتلاف آن را موجب ضمان بداند، مال محسوب می شود. در مقابل، هر چیزی که منافع حلال ندارد و شارع مقدس نیز آثار مالیّت را بر آن بار نکرده باشد، مال شمرده نمی شود (خمينی، ۳۵۶۳: ۳۶/۱).

بنابراین از نظر فقهی، مال انگاشتن اشیاء علی الاصول تابع عرف عقلائی مردم است و در این مورد، شارع از پیش خود تأسیسی به وجود نیاورده است و بر همین اساس باید گفت که «مال»، نه حقیقت شرعیّه دارد و نه حقیقت متشرعیّه (پیلوار، ۳۱۳۶: ۳).

از واضحات است که با توجه به عبارت فوق، ملاک مالیت در داده ها نیز می تواند در عصر کنونی وجود داشته باشد و به تبع آن داده ها نیز مال محسوب شوند. البته توجه به این نکته لازم است که در سرقت مجازی و اینترنتی، اخذ اسناد و داده هایی که جنبه مالیت را دارا بوده باشند، محلّ بحث است؛ نه هرگونه اسناد و داده هایی که در فایل اشخاص ذخیره شده است.

پنهانی بودن سرقت

ممکن است پرسشی در رابطه با قید پنهانی صورت گرفتن عمل سرقت در اینجا مطرح شود، و آن این که پنهانی بودن عمل سرقت، در سرقت های مجازی در چه محلی مدنظر قرار می گیرد؟ آیا ملاک، محل وقوع جرم است یا این که ملاک، آن محلی است که فعالیت های مجرمانه شکل می گیرد؟

بدون شک در سرقت های سنتی و کلاسیک، سرقت باید در محل محل وقوع جرم به شکل پنهانی صورت گیرد؛ یعنی پنهانی بودن سرقت در محل وقوع جرم ملاک قرار گرفته می شود، ولی در سرقت های مجازی با سؤال فوق مواجهیم. در پاسخ از سؤال فوق باید گفت: سرقت با توجه به روایات (حرّ عاملی، ۳۵۶۳: ۶۰/۶۰) تنها در صورتی می تواند مستوجب حدّ باشد که در تمامی مراحلش به صورت پنهانی صورت گیرد. با توجه به این که در سرقت های سنتی، مراحل سرقت تنها به محل وقوع جرم ختم می شود، لذا در سرقت های سنتی، فقط پنهانی بودن عمل سرقت در محل وقوع جرم، مدنظر است اما در سرقت های مجازی با توجه به این که مراحل عمل سرقت، به محل وقوع فعالیت های مجرم ختم نمی شود بلکه گذشته از آن، محل دیگری نیز می باشد که داده ها از آنجا برداشته می شود، علی القاعده می بایست در سرقت های مجازی، گذشته از مدنظر قرار دادن عمل ربودن در محلی که سارق در آنجا فعالیت های مجرمانه اش را انجام می دهد، عمل پنهانی در محلی که داده ها از آنجا برداشته می شود نیز باید مورد لحاظ قرار گیرد.

در صورتی که اگر به دلایل مختلفی نتوان پنهانی بودن عمل سرقت را در محلی که داده ها از آنجا برداشته شده است، احراز نمود حدّ با تمسک به قاعده «درء» ساقط است.

هک حرز در فضای مجازی

واژه «هک» در دنیای فناوری چند معنای گوناگون دارد که البته این معانی با یکدیگر در ارتباط اند. رفع سریع و هوشمندانه یک مشکل در برنامه ای رایانه ای یا به طروری، برطرف کردن سریع نقیصه ای رایانه ای نمونه ای از تعاریف و معانی کمتر شنیده شده برای هک است. اما معنای مشهورتر این اصطلاح، ایجاد تغییر و تحول در یک برنامه یا وسیله به گونه ای است که افراد بتوانند به امکانات و قابل یتهایی که به طور عادی در

دسترس شان نیست، دسترسی پیدا کنند. مثلاً برخی هکرها با سرقت اطلاعات شخصی کاربران سرویس های بانکداری برخط (آنلاین)، به انتقال مخفیانه وجوهی از حسابی به حساب دیگر دست می یابند. از این روش در فضای مجازی برای دسترسی مخفیانه به رایانه های شخصی و سرقت اطلاعات آنها و حتی سوءاستفاده از دستگاه های تحت نفوذ برای حمله به دیگر رایانه ها استفاده می شود.

باید توجه داشت که گستره استفاده از واژه هک به دنیای رایانه منحصر نیست و افرادی با تخصص های گوناگون در زمینه هایی همچون موسیقی و نقاشی نیز آن را به کار می برند که این به معنی دگرگونیهای هوشمندانه و خلاقانه فرد در آن زمی نه است. اما رایج ترین معنی آن، همان عملی است که نفوذگران غیرمجاز (هکرها) انجام میدهند: آنها در فضای مجازی اینترنت به گشت و گذار در میان وب سایتها و شبکه های رایانه ای پرداخته و به شکستن قفل های نرم افزاری آنها، بازدید محتویات و گاهی نیز سرقت داده ها و اطلاعات دیگر کاربران می پردازند. همان طور که گفته شد، آنچه در دستگاه های رایانه ای دارای ارزش مالی است و دارایی صاحب دستگاه به شمار می آید، اطلاعات و داده هایی رایانه ای هستند که همانند دیگر اموالی که دارای ارزش مالی هستند، نیازمند امنیت و حفاظت اند تا از سرقت و اتلاف آنها جلوگیری شود. با اتصال دستگاه های رایانه ای به شبکه اینترنت و فضای سایبر، امکان دسترسی افراد تبهکار (که معمولاً از کاربران عادی اینترنت مهارت بی شتری در کار با رایانه و استفاده از امکانات فضای سایبر دارند) به اطلاعات نگهداری شده در آن دستگاه ها فراهم می شود و این افراد به حربه های گوناگون در به دست آوردن اطلاعات دیگران میکوشند؛ و این در حالی است که دامنه آسیب ها و خسارت های ناشی از سرقت های اینترنتی میتواند بسیار وسیع تر از سرقت های سنتی باشد؛ زیرا، در فضای سایبر، سارق میتواند با هک نمودن دستگاه های میلیونها کاربر، حجم زیادی از اطلاعات و داده های ارزشمند آنها را در چند ثانیه سرقت کند. بنابراین، توجه به اهمیت مسئله حفاظت و تأمین امنیت داده ها و اطلاعات رایانه ای در برابر حمله های سایبری، که بیشتر با هدف سوءاستفاده های مالی انجام می شوند، یکی از دلایل جرم انگاری سرقت های اینترنتی است؛ زیرا در جوامع امروزی داده ها و اطلاعات ارزش مالی و اقتصادی دارند، هرچند که از نظر فیزیکی، ملموس و دیدنی نیستند (شاه مرادی، ۱۳۹۱: ص ۲۲). در همین راستا، روش هایی برای ایمن سازی داده ها و اطلاعات کاربران فضای مجازی استفاده می شوند: مانند رمزگذاری داده ها (که

به ناخوانا یا غیرقابل فهم کردن آنها می انجامد)، استفاده از نام های کاربری ویژه هر کاربر و رمزهای عبور معتبر پیچیده و ترکیبی، تفکیک و استقرار داده ها روی رایانه های پرشمار، به کارگیری روش تصدیق هویتدو مرحله ای و ایجاد چندین پایگاه داده. چنین روشهایی می توانند از دستیابی نفوذگران غیرمجاز به دادهها و اطلاعات دیگران جلوگیری کنند.

اشکال سرقت مجازی

سرقت های مجازی و اینترنتی در قالب صورت های مختلفی شکل میگیرد و دارای انشعابات متعددی می باشد. عمده سرقت های اینترنتی از طریق ایمیل های ناشناسی صورت می گیرند که بعضاً با درخواست هایی از افراد و به طرق مختلف انجام می شوند. به عبارتی، در سرقت و کلاهبرداری های اینترنتی، یک فرد یا گروه با ترفند هایی به اطلاعات شخصی دیگران دسترسی و از آنها سوء استفاده میکند. اطلاعات شخصی می تواند رمز ایمیل، استفاده از اطلاعات افراد، ورود به سایت ها و شبکه های اجتماعی و استفاده از عکس ها، فیلم ها و سایر اطلاعات محرمانه کاربران و گاهی هک کردن حساب های شخصی یا سایت های تجاری و دولتی به منظور سرقت های کلان باشد.

این نوع از سرقت با توجه به این که در پاره ای از اوقات از بانک و در بعضی از اوقات نیز از غیر بانک صورت می پذیرد، خود به دو قسم سرقت از داده های دیگران و سرقت از حساب های بانکی تقسیم میشود.

نتیجه گیری

سرقت مجازی، عبارت از گرفتن مال دیگری از حرز به طور پنهانی و بدون حق در فضای مجازی است. این نوع از سرقت ها شائیت داشتن شرائط سرقت مستوجب حدّ را دارا می باشند، لذا در صورت دارا بودن شرائط سرقت مستوجب حدّ همچون نوع سنتی خود، موجب اجرای حدّ قطع می شود. مراد از پنهانی بودن عمل سرقت در فضای مجازی آن است که کاربر، تمامی تمهیدات و مقدمات لازم را برای پنهان ماندن عمل ربایش در فضای مجازی اندیشیده باشد و سعی و تلاشش بر آن باشد تا کسی شاهد جرم وی نباشد. با توجه به وجود

شرایط سرقت مستوجب حدّ در سرقت مجازی، شایسته است که قانونگذار در فصل سوم تحت عنوان سرقت و کلاهبرداری مرتبط با رایانه، در ضمن ماده ۳۶ قانون جرائم رایانه ای، سرقت رایانه ای را در صورت داشتن شرایط سرقت مستوجب حدّ، حدّی بداند و با اصلاح مواد مزبور و یا الحاق تبصره ای به آن، بر این نکته تصریح گردد که اگر این گونه سرقت ها در فضای مجازی به همراه شرایط سرقت مستوجب حدّ صورت گیرد، باز هم می تواند در زمره مصادیق جرم سرقت حدّی قرار گیرند. فضای ارتکاب جرم در سرقت رایانه ای فضای سایبر و غیر ملموس است اما در سرقت حدی فضای ارتکاب جرم واقعی است و ملموس.

در سرقت حدی امکان رویایی با سارق وجود دارد اما سرقت سایبری سارق ناشناس و در بیشتر موارد غیر قابل دسترس و به راحتی قابل پیگیری نیست.

قربانی جرم سرقت حدی می تواند هرکسی باشد اما قربانیان سرقت رایانه ای خاص تر و محدود ترند؛ به طور مثال فردی اطلاعاتش از ایمیل یا حساب کاربری در رسانه های اجتماعی به سرقت می رود، اگر فردی دارای ایمیل نباشد و در رسانه های اجتماعی حساب و اکانتی نداشته باشد آماج مجرمین سرقت رایانه ای قرار نمی گیرند.

عنصرمادی در هردو ربودن است اما ربودن ها باهم تفاوت دارند؛ در سرقت حدی ربودن مادی است در سرقت رایانه ای ربودن غیرمادی است و از طریق رایانه و شبکه انجام می گیرد.

مجازات ها نیز باهم متفاوتند؛ در سرقت حدی بر طبق ماده ۲۷۸ قانون مجازات اسلامی: حد سرقت به شرح زیر است: الف- در مرتبه اول، قطع چهار انگشت دست راست سارق از انتهای آن است، به طوری که انگشت شست و کف دست باقی بماند. ب- در مرتبه دوم، قطع پای چپ سارق از پایین برآمدگی است، به نحوی که نصف قدم و مقداری از محل مسح باقی بماند. پ- در مرتبه سوم، حبس ابد است. ت- در مرتبه چهارم، اعدام است هر چند سرقت در زندان باشد.

منابع

فارسی

- پاد، ابراهیم ، حقوق کیفری اختصاصی جلد ۱، دانشگاه تهران ، ۱۳۴۸
- جعفری لنگرودی ، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق ، گنج دانش، ۱۳۶۳
- جعفری لنگرودی ، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق ، جلد ۴، گنج دانش، ۱۳۸۱
- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه ، جلد ۸، دانشگاه تهران، ۱۳۷۳
- سجادی ، دکتر محمد جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، جلد ۱، شرکت مولفان و مترجمان ایران ، شامبیاتی، دکتر هوشنگ ، حقوق کیفری اختصاصی، جلد ۲ ، ویستار، ۱۳۷۵
- میر محمد صادقی ، حسین، جرایم علیه اموال و مالکیت، چاپ سی و هشتم ، نشر میزان، ۱۳۹۲
- میر محمد صادقی ، حسین، جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی، چاپ بیست و چهارم، نشر میزان، ۱۳۹۲
- زراعت ، دکتر عباس، قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی ، ققنوس، ۱۳۸۱، چاپ دوم.
- سجادی، دکتر محمد جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، جلد ۱، شرکت مولفان و مترجمان ایران، شکری ، رضا، و قادر سیروس، قانون مجازات اسلامی در نظم حقوق کنونی، مهاجر، ۱۳۸۲.
- کاری یو، روبرو، مداخله روان شناختی- اجتماعی زودرس در پیشگیری از رفتارهای مجرمانه ، ترجمه علی حسین نجفی
- زراعت، عباس، شرح قانون مجازات اسلامی (بخش کلیات حقوق جزای عمومی)
- مهرآ، نسرین، «ترمیمی» شدن عدالت کیفری در انگلستان و ویلز، علوم جنایی، مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر محمد آشوری، تهران، سمت، ۱۳۸۲
- میر محمد صادقی، حسین ، جرایم علیه اشخاص، چاپ سیزدهم، نشر میزان، ۱۳۹۲
- ایزدی فرد، علی اکبر؛ پیردهی، علی، سرقت اینترنتی: حدّی یا تعزیری؟، دو فصلنامه فقه و اصول، ۰۵، ۵۱-۰۰.

بای، حسینعلی؛ پورقهرمانی، بابک، بررسی فقهی حقوقی جرائم رایانه ای، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

بروجردی، سید حسین، الحاشیه علی الکفایه، بی جا: انصاریان.

بروجردی، سید حسین، نهاییه الاصول، بی جا: تفکر.

پیلوار، رحیم ، مفهوم اموال فکری در حقوق اموال و جایگاه آن ،فصلنامه مطالعات فقه و حقوق اسلامی

عربی

شهید ثانی، شرح لمعه، انتشارات دارالعلم اسلامی ، بیروت، ۱۳۷۹، چاپ سوم، جلد ۹، ص ۲۲۹

محقق حلی، شرایع اسلام، انتشارات قم، چاپ دوم، ج ۷۱۳۶۱، ص ۱۷۵

خمینی، روح الله، تحریرالوسیله، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۳۷۰، چاپ پنجم، ج ۲، ص ۲۱۰

مقاله

مهرا، نسرین، عدالت کیفری اطفال از منظر حقوق بین الملل، مجله تحقیقات حقوقی شماره ۱۳۸۲، ۳۸،

میر محمد صادقی ، حسین، طبقه بندی اطفال بزهکار در نظام کیفری انگلستان، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۷۸، شماره ۲۵-۲۶-

ابرد آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۱۳۸۱-۳۵-۳۶

حبیب زاده، محمد جعفر ، ۱۳۷۷، فقهی دانشور، (فصل نامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، س ۶، ش ۲۱

پایان نامه

رسولیان ، حرمت اهلل ، شروع به جرایم مستوجب مجازات در حقوق کیفری ایران (پایان نامه) دانشگاه مازندران ، ۱۳۸۲

A comparative study of theft in cyberspace and traditional space

Hosein jiba , mohammad Rouhanimoghaddam , Maryam aghaei

Abstract

Robbery is one of the indigenous crimes and is divided into two categories: Haddock theft and Taizari theft. The innovation in this research is the investigation of traditional hack and web robbery that has not been investigated in other research. We look at the underlying problems and ambiguities in traditional and Internet theft. The spiritual or psychological element of cybercrime, like traditional robbery, is the attempted robbery of another item, which includes two parts: general and specific. Regarding the legal element of this crime, although there are no separate headings in the current Iranian law on "cyber theft", it may be slightly supplemented by the provisions of the "Cybercrime Law" and the laws governing physical theft. . The most important legal provision in this regard is Article ۲ of the Code of Cybercrime, which can be used to circumvent cybercrime

Keywords: Traditional Theft, Internet Theft, Harassment, Legal Element, Spiritual Element.